

NO. XV / 2012

ISSN 1301-2746

ADALYA

SUNA-İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
SUNA & İNAN KIRAÇ RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

ADALYA

SUNA-İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YILLIĞI
THE ANNUAL OF THE SUNA & İNAN KIRAÇ RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

ADALYA

Vehbi Koç Vakfı
Suna - İnan KIRAÇ Akdeniz Medeniyetleri
Araştırma Enstitüsü Yıllık Dergisi
Yönetim Yeri: Barbaros Mh. Kocatepe Sk. No. 25
Kaleiçi 07100 Antalya Tel: +90 242 243 42 74
Faks: +90 242 243 80 13 E-posta: akmed@akmed.org.tr
Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın
Sayı: XV - 2012

Sabibi: Vehbi Koç Vakfı Adına Erdal YILDIRIM

Sorumlu Müdür: Kayhan DÖRTLÜK

Yapım: Zero Prodüksiyon Ltd., İstanbul

Abdullah Sokak No. 17

Taksim 34433 İstanbul

Tel: +90 212 244 75 21 Faks: +90 212 244 32 09

Baskı: MAS Matbaacılık A.Ş.

Hamidiye Mh. Soğuksu Cd. No: 3 Kağıthane - İstanbul

Tel: +90 212 294 10 00 info@masmat.com.tr Sertifika No: 12055

Bilim Danışma Kurulu / Editorial Advisory Board

Hâluk ABBASOĞLU	Max KUNZE
Ara ALTUN	Thomas MARKSTEINER (†)
Oluş ARIK	Wolfram MARTINI
Cevdet BAYBURTLUOĞLU	Göntül ÖNEY
Jürgen BORCHHARDT	Mehmet ÖZSAIT
Jacques Des COURTILS	Urs PESCHLOW
Vedat ÇELGİN	Scott REDFORD
Nevzat ÇEVİK	Denis ROUSSET
İnci DELEMEN	Martin Ferguson SMITH
Bekir DENİZ	Oğuz TEKİN
Refik DURU	Gülsün UMURTAK
Serra DURUGÖNÜL	Burhan VARKIVANÇ
Hansgerd HELLENKEMPER	Michael WÖRRLE
Frank KOLB	Martin ZIMMERMAN

Adalya, **A&HCI** (*Arts & Humanities Citation Index*) ve
CC/A&H (*Current Contents / Art & Humanities*) tarafından taranmaktadır.

Adalya is indexed in the **A&HCI** (*Arts & Humanities Citation Index*) and
CC/A&H (*Current Contents / Art & Humanities*).

Hakemli bir dergidir / A peer reviewed Publication

Editörler / Editors

Kayhan DÖRTLÜK
Tarkan KAHYA
Remziye BOYRAZ SEYHAN
Tuba ERTEKİN

İngilizce Editörleri / English Editors

İnci TÜRKOĞLU
Mark WILSON

Yazışma Adresi / Mailing Address

Barbaros Mah. Kocatepe Sk. No. 25
Kaleiçi 07100 ANTALYA-TURKEY
Tel: +90 242 243 42 74 • Fax: +90 242 243 80 13
akmed@akmed.org.tr
www.akmed.org.tr

ISSN 1301-2746

İçindekiler

Işın Yalçınkaya – Kadriye Özçelik	
<i>Karain Mağarası'nın Kültürel ve Çevresel Verileri Işığında Anadolu Orta Paleolitik'inin Değerlendirilmesi</i>	1
Tarkan Kahya	
<i>The Rock-cut Tomb on the Düver Peninsula: An Early Example from Pisidia and Remarks on Cultural Interactions</i>	13
Hatice Pamir – İnanç Yamaç	
<i>Antiokheia ad Orontes Suyolları</i>	33
Hamdi Şahin	
<i>Korykion Antron'daki Tapınak Zeus Tapınağı midir?</i>	65
Filiz Dönmez-Öztürk	
<i>Ordo Senatoriusa Mensup Lykialıların Prosopografiyası</i>	81
Julian Bennett	
<i>The Garrison of Cilicia during the Principate</i>	115
Ümit Aydinoğlu	
<i>Kanytella Nekropolisi: Yeni Buluntular Işığında Bir Değerlendirme</i>	129
Senem Özden-Gerçeker	
<i>Two Italian Sigillata Fragments from Perge</i>	159
Mehmet Özsait – Guy Labarre – Nesrin Özsait – İlhan Güceren	
<i>Sites et statuts des communautés en Pisidie: l'exemple des Hadrianoi et des Moulasseis</i>	171
Aliye Erol-Özdizbay	
<i>Perge Sikkelerinde Agonistik Ödül Taçları</i>	203
Özgür Turak	
<i>An Attic-Type Dionysiac Sarcophagus from Perge</i>	223
Ayşe Aydın	
<i>Dağlık Kilikia'da Yeni Keşfedilen Merkezi Planlı Yapılarla İki Örnek: Küstilli-Felicek ve Hisar'daki Tetrakonkhos Planlı Yapılar</i>	247
Georges Kiourtzian	
<i>Selçukluları Beklerken: 1199'un Küçük Asya'sında Alanya Surlarından Bir Yazıt</i>	265
Nida Naycı	
<i>Integrated Management Policies in Archaeological Sites and the Involvement of Local People: Proposals for the Ancient Olba Territorium, Mersin</i>	275

Korykion Antron'daki Tapınak Zeus Tapınağı mıdır?

Hamdi ŞAHİN*

Korykos antik kentinin yaklaşık 5 km güneybatısındaki Cennet-Cehennem Obrukları¹ Mevkii'nde bulunan (Res. 1) ve Hellenistik Dönem'e tarihlenen tapınak², Geç Antik Çağ'da bir kiliseye dönüştürülmüştür (Res. 2). Tapınağın kuzey duvarının doğuya bakan ante çıkışmasını oluşturan bloklar üzerinde isim listeleri yer almaktadır. Th. Bent, listeler üzerindeki isimlerin, *Teukros Hanedanlığı mensupları ya da Olba'nın rahiip kralları*³; E. L. Hicks *tapınağın yapımına katkıda bulunanların listesi*⁴ ve W. M. Ramsay, *tapınağın yapımına bağısta bulunan kişiler*⁵ olduklarını düşünmüştür. 1891-1892 yılları arasında bölgede araştırmalar yapan R. Heberdey ve A. Wilhelm ise isimlerin Zeus Korykos'un rahiplerine ait olduğunu⁶ önermişlerdir. 1925 yılında kilisenin çizimini ve kısa tanımlamasını yapan J. Keil, R. Heberdey ve A. Wilhelm'in görüşüne katılmıştır⁷. Bu görüş sonraki yıllarda bilim çevrelerince benimsenmiştir⁸. Korykion Antron'daki tapınağın Zeus Korykos'a ait olduğuna ilişkin görüşün temelleri, Th. Bent'in iki ayrı makalesinde yayımlanan yazıtlara dayanmaktadır. Bent 1890 yılında yayınladığı makalesinde⁹, biri tapınağın duvarında *grafitto* halinde, diğeri ise bir sunak üzerinde yer alan Zeus Korykos ile ilgili iki yazıt ve Korykion Antron'daki kilisenin kuzey duvarının kuzeydoğu *antesinde* yer alan rahiip isimlerinden oluşan listeleri¹⁰, Obrukların bir mil yukarısındaki bir tapınakta tespit ettiklerini

* Doç. Dr. Hamdi Şahin, İstanbul Üni., Edeb. Fak. Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı, 34459 Vezneciler - İstanbul.
E-posta: hcsahin@istanbul.edu.tr

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Başkanlığı (Proje No.: 14045) ve Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (AKMED) tarafından desteklenmiştir. Her iki kuruma desteklerinden dolayı teşekkürler bir borç bilirim. 2011 yılı yüzey araştırmalarına başkanlığım altında Yrd. Doç. Dr. S. Pullu (Afyonkarahisar Üniversitesi, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı), F. Şahin (Klasik Filolog), Ş. Sapma (İ. Ü. Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Lisans Öğrencisi) ve Kültür ve Turizm Bakanlığını temsilen E. B. Varol katılmışlardır. Tüm ekip üyelerine özverili çalışmalarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

¹ Strabon, XIV, V, 5; Pomponius Mela I, 72-76.

² Hild - Hellenkemper 1990, 314 vd.; Tapınakla ilgili ayrıntılı bilgi için bk.: Şahin - Yüksel - Görücü 2010: *passim*.

³ Bent 1890, 448.

⁴ Hicks 1891, 256.

⁵ Ramsay 1890, 233-234.

⁶ Heberdey - Wilhelm 1896, 72. Aynı görüş için bk.: Durugönül 1998, 85.

⁷ Keil - Wilhelm 1931, 216.

⁸ MacKay 1990, 2107; Durugönül 1999, 114 vd; Durugönül 1998, 85; Dagron - Feissel 1987, 34.

⁹ Bent 1890, 448.

¹⁰ Listeler için bk.: Heberdey - Wilhelm 1896, 71-79; Hagel - Tomaschitz 1998, 184, KrA 1A1, 1A2, KrA 1A3, KrA 1A4, KrA 1A5, KrA 1A6, KrA 1A7, KrA 1A8, KrA 1A9, KrA 1B1, KrA 1B2, KrA 1B3, KrA 1B6, KrA 1B7, KrA 1B8, KrA 1C1, KrA 1C2, KrA 1C3, KrA 1C6, KrA 1C7, KrA 1C8.

ifade etmektedir. 1891 yılında yayımladığı makalesinde¹¹ ise, Zeus Korykios ile ilgili iki yazıtın ve isim listelerinin buluntu yerlerinin farklı tapınaklar olduğunu vurgulamaktadır. Söz konusu yazıtların, Korykion Antron yerleşmesinin yaklaşık 3 km kuzeyinde yer alan Göztepesi Mevkii'ndeki tapınakta bulunduğu kesinleşmiştir¹² (Res. 3).

Korykion Antron'da, Cennet obruğunun hemen üzerinde bulunan tapınağın kuzey duvarında yer alan rahip isimlerine ilişkin listelerde, tapınağın hangi tanrıya ait olduğu konusunda doğrudan bilgiler bulunmamaktadır. Zeus Korykios ile ilgili yazıtların buluntu yerleri Göztepesi Mevkii olduğuna göre, Korykos Kenti'nin *territorium*'nda yer alan Korykion Antron tapınağı hangi tanrıya ait olabilir?

Antik yazarlara göre Korykos *Tanrı Hermes'in kentidir*¹³. Korykos ve yakın çevresinde bulunan tapınaklar, kutsal mekânlar, yazıtlar ve sikkeler¹⁴ kaynaklarının aktardıklarını doğrular niteliktedir.

Korykos (Kızkalesi) Kenti'nin yaklaşık 8 km kuzeybatısındaki Çatören Mevkii'nde bulunan ve İ.O. 2. yy.'a tarihlenen polygonal duvar örgülü *templum in antis* içindeki tapınağın¹⁵ (Res. 4) *cella* girişinin hemen üzerindeki bloklarda, iki adet *kerykeion* kabartması bulunmaktadır. *Cella* girişinin hemen sağındaki blok tıraşlanmak suretiyle elde edilen alana, Roma İmparatorluk Dönemi'nde, beş satırlık Eski Yunanca bir yazıt işlenmiştir¹⁶. Yazıtta Hermes rahibi Pomponius Niger'in, oturagi, katlar arasındaki merdivenleri ve büyük bir olasılıkla tapınağı ziyarete gelenlerin sunularını hazırlamak için kullandıkları "mutfak" kısmını, kendi parasıyla yaptırdığı anlaşılmaktadır. Tapınağın içerisinde bulunan diğer bir yazıt ise, oturakların Menodotos tarafından tamir ettirildiği ifade edilmektedir. Menodotos büyük olasılıkla daha önce Pomponius Niger'in yaptırmış olduğu mekânları

¹¹ Bent 1891, 214 vd.

¹² Göztepesi tapınağın batı duvarı yazımı için bk.: Hicks 1891, No.: 30; IGR III, 859; Hagel - Tomaschitz 1998, KrA 2: Ζεῦ Κορύκιος | Τίτος (?) | Τραπεζόντα (?). Aynı tapınak alanında tespit edilen dikdörtgen sunak üzerindeki yazıt için bk.: Hicks 1891, No.: 26; IGR III, 860; Dagron - Feissel 1987, No.: 16; Hagel - Tomaschitz 1998, KrA4: Διὶ Κωρυκίῳ Ἐπινεικίῳ Τροπαιούχῳ Ἐπικαρπίῳ πέρι εὐτεκνίας καὶ [[φιλαδελφίας]] | vac. τῶν vac. | Σεβαστῶν. Şahin - Yüksel - Görücü 2010, 66. Tapınak alanında tespit edilen Zeus Kodopas ile ilgili yazıtlar için bk.: Sayar - Şahin 2008, *passim*. G. Dagron ve J. Marcillet-Jaubert 1978 yılına Silifke Müzesi'nde bulunan ve Korykos Kenti yakınlarından geldiğini düşündükleri Hermes Korykios'a ait bir yazıt yayımlamışlardır. Yazıtın altıncı satırda yer alan *philadelphia* sözcüğünün silinmiş olmasından dolayı sunak İmparator Caracalla ve Geta'nın birlikte hüküm sürdüğü İ.S. 209-211 yılları arasına tarihendirilmiştir. Bk.: Dagron - Marcillet-Jaubert 1978, No.: 42; SEG 28, 1278; BE 1979, 588; AE 1978, 817; Dagron - Feissel 1987, 44, No.: 17; Hagel - Tomaschitz 1998, inc 13: Ἐρμηῖ Κωρυκίῳ Ἐπινεικίῳ Τροπαιούχῳ Ἐπικαρπίῳ πέρι εὐτεκνίας [[καὶ φιλαδελφίας]] | τῶν vac. | Σεβαστῶν. fol.

¹³ Anth. Pal. IX, 91: Ἐρμῆ Κωρυκίων ναῖσιν πάλιν. Oppianus, Hal. III, 208-209: Ἐρμεταί πόλιν, ναυσίκλυτον ἀστού.

¹⁴ İ.O. 1 - İ.S. 3 yy. arasına tarihlenen bu sikkelerin arka yüzünde Hermes ayakta, sağ elinde para kesesi ve sol elinde *caduceus* ile tasvir edilmiştir. Bk.: SNG France 2 Cilicie, No.: 1100, 1109, 1114, 1115, 1120, 1129; SNG Switzerland I, Levante-Cilicia No.: 802, 803, 808, 813, 818, 822; SNGCop. Lycaonia-Cilicia, No.: 121. 2007 yılında, bölgedeki Hermes tapınımını belgeleyen ve Korykos Kenti sikkeleri üzerindeki motifler ile büyük oranda benzeşen bir kaya kabartmasını Silifke İlçesi, Imbriogon Kome (Demircili) yerleşmesinin yaklaşık 1,2 km kuzeyinde saptadık. Kabartmanın yapıldığı alanın bir kısmı, ana kayanın mevcut bitime kadar, bir kısmı ise, kare biçimli nişi çerçevelerecek şekilde kısmen düzeltilmiştir. Niş içine tanrıının kabartması yapılmış, nişin alt kısmı ise kaba bırakılmıştır. Dor düzenli pilaster başlıklarının taşıdığı yüksekçe bir alınlığa sahip bir tapınak içerisinde tanrıının, alçak kabartması bulunmaktadır. Figür cepheden, yüksek bir *podium* üzerinde ayakta durmaktadır. Mevcut izlerden anlaşıldığı kadariyla dizlerine kadar inen bir giysi giymiştir. Kollarını iki yana açtığı, sol elinde *kerykeion*, sağ elinde ise bir para kesesi taşıdığı görülmektedir (Res. 5).

¹⁵ Hellenkemper 1986, 74-77; Hild - Hellenkemper 1990: 224 vd; Durugönül 1998: 120.

¹⁶ Hicks 1891, 232 No.: 13: Πομπώνιος Νίγερος | ἱερεὺς τοῦ Ἐρμοῦ τὴν ἀνάκλισίν τε | καὶ τὴν ἀποκλειμάκωσιν τοῦ [να] | οὐ καὶ τὸ μαγειρεῖον κατεσκεύ | ασεν ἐκ τῶν ἴδιων. *{caduceus}*

onarmıştır¹⁷. Söz konusu yazıtlar, bölgedeki Hermes tapınımının Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar devam ettiğini göstermektedir.

Çatiören Tapınağı'nın Elaiussa Antik Kenti'nin *territorium*unda yer aldığı düşünülmektedir¹⁸. Ancak sikkelerinden de anlaşılacağı üzere, muhtemelen en erken İ.O. 1. yy.'da bir kent niteliğini kazanan Elaiussa, tapınağın inşa edildiği dönemde, henüz kurulmamış olmalıdır. Buna karşılık güneyinde yer alan Korykos Antik Kenti ile ilgili en erken bilgiler, İ.O. 2. yy.'a aittir. Bu kent, III. Antiokhos'un İ.O. 197 yılında, Ptolemaioslar'dan geri aldığı kentler arasında sayılmaktadır¹⁹. Korykos kenti bu dönemde Seleukeia (ad Calycadnum) ile birlikte bölgenin büyük kentleri arasında yer almaktaydı. Tıpkı Korykos Kenti sikkelerinde olduğu gibi, Elaiussa'nın İ.O. 1. yy.'a ait sikkelerinin arka yüzlerinde yer alan Hermes tasvirleri²⁰, başlarda Korykos kenti sikke darbinin örnek alındığını²¹ ve buranın Hermes tapınağı çevresinde gelişen bir kent olduğunu göstermektedir²². Bu nedenlerden dolayı Çatiören tapınağını en azından İ.O. 2-1. yy. arasında, Elaiussa'dan ziyade Korykos'un *territorium*una dâhil etmenin daha doğru olabileceği kanısındayım.

Hermes ile ilgili diğer bir kutsal alan ise Korykos kentinin yaklaşık 7 km kuzeybatısında yer almaktadır. Yapılkaya adını taşıyan bu kutsal alan, doğal bir mağaranın polygonal duvar örgüsüyle kapatılması sonucu oluşturulmuştur (Res. 7). Dış duvarın çeşitli yerlerinde pencere ve kapı açıklıkları bulunmaktadır. Mağaranın içerisindeki kayaya oyulmuş merdivenler, mekânın üç katlı olduğunu göstermektedir²³. Zemin katında yer alan ve İ.O. 2. yy.'a tarihlenen bir yazıt, Hermokrates adlı bir rahibin varlığına işaret etmektedir²⁴. Orta katta herhangi bir yazıt buluntusuna rastlanmamakla birlikte, üst katta bulunan yazıtlar, Roma İmparatorluk Dönemi'nin başına tarihlendirilmektedir²⁵. Mağaranın içerisinde, mimari elemanların bulunmaması, mekânın tapinaktan ziyade Hermes tapınımının gerçekleştirildiği kutsal bir alan olduğunu söylemek mümkündür. Mağaranın kutsal bir mekâna dönüştürülmesi ise muhtemelen Hermokrates'in rahiþliği sırasında gerçekleşmiş olmalıdır.

¹⁷ Hicks 1891, 233 No.: 14; Heberdey - Wilhelm 1896, 67; Hagel - Tomaschitz 1998, Kzb 7: Μηνόδοτος [Ιρ]διος | ἴερεὺς τοῦ ναοῦ τὴν | ἀνάκλισιν ἐκ τῶν ιδίων.

¹⁸ MacKay 1980, 105; Durugönül 1998, 111 dn. 211 Hild - Hellenkemper 1990, 224.

¹⁹ Livius XXXVIII; Hild - Hellenkemper 1990, 315-320; 38, 9; Boffo 1985, 45.

²⁰ SNGFrance 2 Cilicie No.: 1153, 1154; SNGSwitzerland 1 Levante-Cilicia No.: 832, 833, 834, 836; SNGCop. Lycaonia-Cilicia. No.: 419.

²¹ Tekin 1997, 153.

²² Hild - Hellenkemper 1990, 400.

²³ Yapılkaya ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk.: Hild - Hellenkemper 1990, 459.

²⁴ Hicks 1891, 237 No.: 18: 'Ἐπὶ ἴερέως Ἐρμοκράτου. Hermes rahipleriyle ilgili diğer bir buluntu Ovacık'ın yaklaşık 3 km batısında tespit edilmiştir. Anakayaya oyulan bir niş içerisinde ayakta, sol elinde Kerykeion ve sağ elinde para kesesi ile tasvir edilmiştir. Kabartmanın hemen solundaki boşluğa 17 satırlık Eski Yunanca bir yazıtın edinilen bilgiler göre, Hermes rahipleri olan Rhoarbasis oðlu Diodoros ve Moormis oðlu Toukleis, bu kabartmayı kendi paralarıyla yaptırdıkları anlaşılmaktadır. Hicks 1891, 271 No.: 75; Hagel - Tomaschitz 1998, Mey 3: Διόδωρος Ρρ. [αρβα]σεως και Του[κο]λεις] Μοορμι[ος] ιερα[σάμεν]οι 'Ἐρμεῖ | τὸ σπήλαιον| και τὸν |Ἐρμῆν| ἀνέθηκαν ἐκ τῷ ιδίων. Yazıtın Hermes'in mağara içerisinde tapınıp gördüğü anlaşılmaktadır. Bu veri bölgedeki Hermes'in tapınımı gördüğü kutsal mağaraların varlığını desteklemektedir.

²⁵ Hicks 1891, 237 No.: 19; IGR III, 867; Hagel - Tomaschitz 1998, Kzb 5: 'Ἐπὶ ἴερέως [— — — —]σαν δαπ[ά]νη φίσκου.; Hicks 1891, 237, No.: 20= IGR III, 868= Hagel - Tomaschitz 1998, Kzb 6: 'Ἐπὶ ἴερέως Λουκίου Μαιτενίου Τίτου οὐσι Κολλείνα Λονγεΐ[η] νου, Αγοσία Τερτία Μάρκου θυγάτηρ, γυνὴ δὲ Τίτου Μαιτενίου 'Ἐρμεῖ και τῷ δήμῳ τὸ προπόλαιον ιδίων.

Korykos kentinin yaklaşık 4,5 km kuzeybatısında bulunan Adamkayalar yerleşmesi, Hellenistik ve Erken Bizans dönemleri arasında yerleşime sahne olmuştur (Res. 7)²⁶. Yerleşme merkezinin yaklaşık 200 m batısında kaya kabartmaları yer almaktadır²⁷ (Res. 8). Bu kabartmaların arasında, küçük bir mağara niteliğini taşıyan alan içerisinde, ana kayaya oyulmuş bir *naiskos* yer almaktadır (Res. 9). *Naiskosun* her iki yanındaki pilasterler tahrip olmuştur. Alınlığı sınırlandıran yatay *geison* ve dış kesimi takip edilebilmesine karşın, sol yan ve tepe akroterleri kırık durumdadır. Sağ akroterdeki mevcut izler, burada bir kartal motifinin yer almış olabileceğini düşündürmektedir. Alınlığın merkezinde bir rozet bulunmaktadır. *Naiskosun* sol tarafında yer alan beş basamaklı merdiven ise, sunu törenini gerçekleştirmek için kullanılıyor olmalıdır. Sol yandaki pilaster üzerinde M. Collignon'un 1880 yılında yayımlamış olduğu²⁸, ancak bugüne kadar gereken ilgiyi görmediği ya da gözden kaçırıldığı için değerlendirdirilmemiş olan, dört satırlık Eski Yunanca bir yazıt bulunmaktadır.

Yazıt şu şekildedir:

Γ
ΜΙΟΣΙΕΙΑ
ΕΡΜΕΙΚΟ
ΕΑ ΙΔΕΚΑ

Her ne kadar 1. ve 2. satırda eksiklikler olsa da, burada büyük bir olasılıkla, sunağı adayanın adı yer alıyor olmalıdır. Yazıtın üçüncü satırında yer alan ifadeyi ise 'Ἐρμεῖ Κο[ρυκίῳ] şeklinde revize etmek mümkündür. Son satır ise şimdilik doyurucu bir yorum getirmek mümkün görünmemektedir.

2011 yılı "Dağlık Kilikia Yerleşim Tarihi ve Epigrafya Araştırmaları" konu başlıklı çalışmalarımız kapsamında ise, Adamkayalar kabartmalarının yaklaşık 15 m. doğusunda Tanrı Hermes ile ilgili yeni bir yazıt saptanmıştır. Üst sol yanından kırık dikdörtgen bir *lento* üzerinde yer alan yazıt, tek satıldan oluşmaktadır (Res. 10).

Ölçüler: Y.: 60 cm; G.: 144 cm; K.: 40 cm; Hy.: 1,5-3,5 cm.

'Ἐρ (vac.) μεῖ Κωρυκίῳ

Adamkayalar yerleşmesinde Hermes tapınımının varlığını kanıtlayan her iki yazıtı, İ.Ö. 2. yy.'a tarihlemek mümkündür. Bu tarihleme, yerleşmede bulunan A3 no'lu kaya kabartmasının²⁹ altında yer alan yazıt³⁰ ile de uyuşmaktadır. Ancak söz konusu yazıt bu durumdan daha ilginç veriler sağlamaktadır.

Yazıt şu şekildedir (Res. 11):

Οὐασις τὸν ἄνδρα τὸν αὐτῆς, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ῥωσγητις
Μων Ῥωσγητος

²⁶ Hild - Hellenkemper 1990, 153 vd.

²⁷ Kabartmalar için bk.: Durugönül 1989, 19-28; Hellenkemper 1986, 67; MacKay 1980, 238 vd.; Durugönül - Ozaner 1994, 527-546.

²⁸ Collignon 1880, 135; Durugönül 1989, 27'de yazıt aynen verilmiştir.

²⁹ Kabartmalar için bk.: Durugönül 1989, 19-28.

³⁰ Collignon 1880, 137; Hicks 1891, 238 No.: 22; Heberdey - Wilhelm 1896, 70; Hagel - Tomaschitz, 1998, 316 Mal 3.

Yazıtta dört kişinin adı geçmektedir:

- 1) Mos'un babası, *Rosgetis*
- 2) Ouasis'in kocası ve Rosgetis'in babası, (yaşılı) Rosgetis oğlu *Mos*
- 3) Mos'un karısı ve (genç) Rosgetis'in annesi *Ouasis*
- 4) Ouasis'in ve Mos'un oğlu (genç) *Rosgetis*

Yazıtta anlaşıldığına göre Ouasis, oğlu Rosgetis ile birlikte, kocası Mos'a bu yazıt ve kabartmayı yaptırmıştır.

Adamkayalar yazıtında geçen erkek isimlerini, Korykion Antron'daki tapınağın kuzey ante duvarında yer alan listelerde de görmek mümkündür³¹. *Rostegis* bu listelerde 1 A2 S. 10; 1 A3 S. 7, S. 13, S. 21; 1 A4 S. 13; 1 A5 S. 18; *Mos* ise 1 A2 S. 21; 1 A3 S. 7; 1 A4, S. 13, S. 20; 1 A5 S. 19; 1 A6 S. 15; 1 A7 S. 9 no'lu sıralarda yer almaktadır.

Yukarıda geçen satırlardan özellikle iki tanesi (1 A3 S. 7=Mos Rosgetios [Μως Πωσγητιος]=Rosgetis'in oğlu Mos ve 1 A4 S. 13= Πωσγητις Μωτος=Mos'un oğlu Rosgetis] dikkat çekicidir. Söz konusu satırlar, Korykion Antron'daki rahip listelerinde adı 1 A3'de geçen Μως'un, adı 1 A4'de geçen Πωσγητις'in babası olduğunu ve her ikisinin de en azından bir yıllığına rahiplik görevini üstlendiklerini göstermektedir. Adamkayalar yazımı İ.O. 2 yy.'ın başlarına tarihlendirilmektedir. Bu tariheleme Korykion Antron listelerindeki Μως ve Πωσγητις'in rahip sırasıyla da uyuymaktadır. Geriye tek sorun kalmaktadır: Μως ve Πωσγητις hangi kültürün rahipleriydiler?

Yapılıkaya Hermes kutsal mağarasındaki yazıtla belgelenen Hermokrates ismine de Korykion Antron'daki rahip listelerinde rastlanmaktadır. Hermokrates bu listelerde ilk kez 1 A4 86'da (Ἐρμοκράτης Ζηνοφάνου) karşımıza çıkmaktadır. Aynı blok üzerinde (1 A4 81) Mos'un oğlu Rosgetis de yer almaktadır. Gerek Mos'un oğlu Rosgetis'in gerekse Hermokrates'in rahipleri, listelerdeki sıralamaya göre İ.O. 2. yy.'a denk gelmektedir³². Yapılıkaya Hermes kutsal alanındaki yazitta yer alan Hermokrates, büyük bir olasılıkla, Korykion Antron Tapınağı'ndaki Hermokrates ile aynı kişidir. Hermokrates'in Yapılıkaya'da Hermes rahipliği yaptığı açık olduğuna göre, Korykion Antron'daki Tapınak'ta da aynı görevi yürütüyor olmalıdır.

³¹ Heberdey - Wilhelm 1896, 70; Durugönül 1989, 72 vdd. 83, 89; Durugönül 1998, 86.

³² Korykion Antron'daki kilisenin kuzeydoğu *antesini* oluşturan dokuz bloğun, doğu yüzü (A), *ante* çıkışının güney yüzü (B) ve *ante* bloğunun güney yüzü (C) olmak üzere, üç yüzünde isimler yer almaktadır. A yüzü üzerindeki liste, 169 isimden oluşmekte ve Yunan kökenli isimlerle başlamaktadır. A III bloğuyla birlikte, listeye yerel isimler eklenmeye başladığı görülmektedir. B ve C yüzü listeleri, A yüzü listesine göre daha kısa olup Yunan ve Roma kökenli isimlerden oluşmaktadır ve A listesindeki isimlerden daha gece bir döneme aittirler. C listesinde yer alan isimlerin tümünün Aurelius *gens* adı (*nomen gentile*) ile başlaması, listelerin tarihlenmesi için gerekli en erken zaman dilimi olarak İ.S. 3. yy.'i zorunlu kılmaktadır. Son blok (A IX) üzerinde yer alan Arkhelaos isminden sonra, boşluk olmasına rağmen, bloğun sonuna kadar başka bir isim yer almamaktadır. Bazı isimlerin hemen arkasında yer alan β' ibaresi, ilgili kişinin iki yıl üst üste rahiplik görevini sürdürüğünü göstermektedir. Bk.: Heberdey - Wilhelm 1896, 72; Ten Cate 1965, 204. Son blok üzerinde yer alan Arkhelaos, büyük bir olasılıkla Roma'nın İ.O. 20 yılında vasal kral ilan ettiği ve Kilikia topraklarını güvence altına almakla görevlendirdiği Kappadokia kralı Arkhelaos olmalıdır. Tapınağın üzerindeki C listesinde yoğun olarak görülen Marcus Aurelius ya da yalnızca Aurelius adlarından dolayı, tapınaktaki rahiplik görevleri büyük bir olasılıkla İ.S. 230 yılında sona eriyor gibi gözükmemektedir. Bu durum kültür İ.S. 3. yy.'a kadar devam ettiğinin kanıtını oluşturmaktadır. Kültün sona ermesi ise muhtemelen Kilikia'da İ.S. 4. yy.'dan itibaren Hıristiyanlığın gelişmesiyle ilişkili olmalıdır.

Korykion Antron Tapınağı'nın hemen kuzeyinde yer alan Cennet-Cehennem obrukları, Strabon³³ ve Pomponius Mela³⁴ tarafından ayrıntılı olarak tasvir edilmiştir. Söz konusu obruklar Oppianos ve Apollodoros tarafından mitolojik bir öyküye konu edilmiştir. Öyküye göre evrenin yaradılışının başında, Typhon adlı yüz başlı canavar, dünyanın kontrolünü ele geçirmek için Cennet obruğunda Zeus ile savasmıştır. Zeus'un bu mücadelede ise Hermes ve Pan, ona yardım etmişlerdir. Typhon Pan tarafından mağaradan balık yemek vaadiyle çıkarılmış ve bunun sonucunda da Zeus'un şimşeklerinin hedefi olmuştur. Efsaneye göre Typhon'un akan kanı sarı kireçtaşını kırmızıyla boyamıştır³⁵. Yunan söylencesindeki Zeus ve Hermes'in Typhon ile olan mücadeleinin anlatıldığı mitolojinin kökenleri, İ.O. II. binyılı ait bir Hittit efsanesine dayanmaktadır. Efsaneye göre Fırtına tanrısı Tarhunt, Illuyanka adlı ejderhayla benzer bir şekilde mücadele etmiş ve savaşı kazanmıştır³⁶.

Cennet obruğundaki mağaranın girişinin doğu duvarında bulunan bir yazıt göre³⁷, Eupaphios adında birisi, obruğa girmeden önce Hermes ve Pan'a dua ederek, söz konusu tanrıların gönlünü almaya çalışmıştır. İ.S. 2. yy.'a tarihlenen bu yazıt, kökenleri İ.O. II. binyılı dayanan ve sonradan Grek mitolojisine uyarlanmış olan söz konusu efsanedeki tanrılarla duyulan saygı ve inancın, Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki güçlü yansımاسının bir göstergesi niteliğini taşımaktadır. Mitolojik söylencede³⁸ Hermes ve Pan'ın Zeus'a birlikte yardım etmeleri ve mağara duvarındaki yazitta Hermes'in yanı sıra Pan'ın da yer alması, mağarada her iki tanrıının tapınım görmüş olduğunu düşündürmektedir.

Cennet Obruğunun tabanında, girişi üzerinde bir epigram bulunan Meryem Ana kilisesi yer almaktadır (Res. 12). Söz konusu epigrama, kilisenin Paulos adlı biri tarafından Meryem Ana'ya adandığı anlaşılmaktadır³⁹. Kilisenin tabanının oturduğu zemininin altında ise, polygonal duvarlı bir yapıya ait temeller saptanmıştır (Res. 13). Bu temeller büyük bir olasılıkla Oppianus'un "...Kilikia'nın ayaklarının dibindeki kutsal alanlar (...ἐν Κιλίκεσσιν ὑφ' Ἐρματοῖς ἀδύτοισιν) (III, 8) olarak adlandırdığı yapılardan biri olmalıdır⁴⁰. Adyton (ἀδυτον), Yunan tapınaklarında *cella*'nın arkasında yer alan ve içinde kült heykellerinin bulunduğu kapalı oda olup, bu gizli ve kutsal odaya yalnızca rahiplerin girmesi mümkünüdü⁴¹. Bu verilere göre kilisenin üzerine inşa edildiği polygonal duvarlı yapı, büyük bir olasılıkla Oppianus'un bahsettiği ve Hermes'in kült heykelinin yer aldığı bir mekân olmalıdır⁴². 2010 yılı çalışmalarımız sırasında, Korykion Antron Tapınağı'nın batı duvarı ve polygonal taş örgülü duvar arasındaki bölümde, obruğun içerisinde doğru inen bir boşluk saptanmıştır

³³ Strabon XIV, V, 5.

³⁴ Pomponius Mela I, 72-76.

³⁵ Oppianus III, 1-28.

³⁶ Ten Cate 1965, 208; MacKay 1990, 2108.

³⁷ Hicks 1891, No.: 24; Heberdey - Wilhelm 1896, No.: 154; Hagel - Tomaschitz 1998, KrA 3; Merkelbach - Stauber 2002, 195, No. 19/08/01: Ἀγκεσι καὶ δρυμοῖς ἡδ' ἄλσεσι πρὸν μυχὸν εὐρὺντιδύμεναι ἐν γαίης βένθεσιν εἰν Ἀρίμοις, | ἥχησις ὅθ' Ἄνωις ἀφένγεσι ρένμασι φεύγει, [Πλάνα καὶ Ἐρμείην Εὔπαφις εἰλασσάμην].

³⁸ Pomponius Mela I, 75: Totus autem augustus et vere sacer, habitarique a diis et dignus et creditus, nihil non venerabile et quasi cum aliquo numine se ostentat.

³⁹ Hicks 1891, 242 No.: 25; Keil - Wilhelm 1931, 219; Hagel - Tomaschitz 1998, KrA 5; Merkelbach - Stauber 2002, 198, No. 19/08/02: Ωσπερ θεὸν ἔδεξω τὸν ἀχώρητον λόγονι χαίρουσα μεικροῖς ἐνκατώχησον δόμοις, |οῖς Παῦλος ἀνήγειρε θεράπων ὁ σὸς καμών, | τὸν παῖδα τὸν σὸν Χριστὸν ἐκμιμουμένη.

⁴⁰ Oppianus'un eserleri ve bunlara ilişkin kommentarlar için bk.: Bartley 2003, 158-162.

⁴¹ Caesar, De Bello Civili III, 105: "in occultis ac remotis templi, quae Graeci ἀδυτα appellant".

⁴² Şahin 2011, 189 vd.

(Res. 14). Söz konusu boşluk, tapınak içerisinde Cennet Obruğu'nun güney köşesine doğru ilerlemekte ve buradan da üzeri kemer sistemiyle örülümuş polygonal duvarın altına yöneliktedir. Tespit edebildiğimiz kadariyla kemer sisteminin altı, Hellenistik tapınağın sütun, alınlık parçaları ve diğer mimari elemanlarıyla kapatılmak üzere doldurulmuştur (Res. 15). Bu eylem büyük bir olasılıkla kilisenin inşa edildiği dönemde gerçekleştirilmiş olmalıdır. Söz konusu veriler, Hellenistik Dönem'de, tapınaktan Cennet Obruğu'nun zemine kadar inen bir yolun ya da merdiven sisteminin varlığını düşündürmektedir.

Bu yol muhtemelen Cennet Obruğu'nun tabanındaki kilisenin altında saptadığımız ve büyük bir olasılıkla sunu yapmak amacıyla kullanılan polygonal taş örgülü yapıya gitmektedir⁴³. Korykion Antron Tapınağı rahipleri, Typhon ile girişiği mücadedeze Zeus'a yardım ederek, savaşı kazanmasını sağlayan Hermes'e duydukları saygı nedeniyle, tanrıının kült heykelini büyük bir olasılıkla, bu yapıda saklıyor olmalıyıldılar. Cennet Obruğu'nun üzerrindeki, Geç Antik Çağ'da kiliseye dönüştürülen Dor düzenli tapınak (*in antis*), Hermes rahiplerin dini görevlerini yerine getirdikleri tapınak; obluğun içerisindeki polygonal duvar örgülü temeller ise sunuların gerçekleştirildiği ve Hermes'in kült heykelinin saklandığı mekân olmalıdır.

Bilindiği gibi Hermes birçok özelliği bünyesinde barındıran bir tanrıdır⁴⁴. Collignon'un yayımlamış olduğu Adamkayalar yerleşmesindeki kayaya oyulmuş sunak üzerinde yer alan yazıt⁴⁵, Hermes'in burada ölü kültyle (ψυχοπομπός) ilgili olabileceğini göstermektedir. Tarafımızdan saptanan yazıtın büyük bir lento üzerinde yer olması ise, burada küçük bir Hermes kutsal alanının varlığına işaret etmektedir. Korykos Kenti Doğu Akdeniz Bölgesi'ndeki stratejik konumundan dolayı, kuruluşundan itibaren Kilikia Bölgesi'nin önemli bir liman ve ticaret kenti olmuştur. Kentin, sikkelerde Ναυαρχίς unvanını taşımı⁴⁶, denizcilikteki önemini göstermektedir. Hermes'in bu kentin bazı sikkeleri üzerinde elinde para kesesi tutar halde betimlenmesi, ticaretin; Korykos yazıtında⁴⁷ ise Ἐπικαρπίῳ unvanını taşımı, bereketin koruyucu tanrı olma niteliğini öne çıkarmaktadır. Zeus Korykios ve Hermes Korykios yazıtlarında, her iki tanrıının da Ἐπινεικίῳ ve Τροπαιούχῳ unvanlarını taşımı ise, büyük bir olasılıkla Typhon üzerinde kazanılan zafer ile ilgili olmalıdır.

Collignon'un saptadığı yazıt vasıtıyla, Adamkayalar yerleşmesinde bir Hermes tapınımanın olduğu açıklıktır. Tarafımızdan aynı yerde saptanan lento üzerindeki yazıt ise buradaki hâkim kültür Tanrı Hermes olduğu düşüncesini desteklemekte ve güçlendirmektedir. Söz konusu yazılı lento büyük bir ihtimalle bir tapınağın ya da kutsal bir mekânın mimari parçası olmalıdır. Yerleşmedeki kaya kabartmasının altındaki yazıttta adı geçen Mos ve Rosgetis adlı baba-oğul, Korykion Antron'daki rahip listelerinde de aynı ilişki içerisinde karşımıza çıkmıştır. Bununla birlikte Yapılıkaya Hermes kutsal mağarasında, rahip olarak görev yapan Hermokrates'in de yine aynı rahip listelerinde yer olması söz konusudur. Eğer tüm bu veriler büyük bir tesadüften ibaret değilse, Korykion Antron tapınağının Korykos Kenti'nin tanrıları olan Hermes'e ait olması ve Mos, Rosgetis ve Hermokrates'in de Hermes rahipleri oldukları çok da uzak bir ihtimal değildir.

⁴³ Şahin 2011, 189.

⁴⁴ Felton 2007, 90 vd; Larson 2007, 144-150; Graf 2005, 73-77.

⁴⁵ Bk.: dn. 30.

⁴⁶ SNG Switzerland 1 Levante-Cilicia, No.: 812, 813, 814, 818, 819, 822; SNGFrance 2 Cilicie, No.: 1111, 1120, 1121, 1122, 1129.

⁴⁷ Bk.: dn. 12.

Kısaltmalar ve Kaynakça

- AE L'Année épigraphique
- Bartley 2003 A. N. Bartley, Stories from the Mountains, Stories from the Sea. The Digressions and smiles of Oppian's Halieutica and the Cynegetica (2003).
- BE Bulletin épigraphique
- Bent 1890 J. Th. Bent, "Explorations in Cilicia Tracheia", Proceedings of the Royal Geographical Society and Monthly Record of Geography, 12/8 (Aug., 1890) 445-463.
- Bent 1891 J. Th. Bent, "A Journey in Cilicia Tracheia", JHS 12, 1891, 206-224.
- Boffo 1985 L. Boffo, I re ellenistici e i centri religiosi dell'Asia Minore (1985)
- Collignon 1880 M. Collignon, "Note sur une grotte décorée des bas-reliefs près de Korykos", BCH 4, 1880, 133-138.
- Dagron – Feissel 1987 G. Dagron – D. Feissel, Inscriptions de Cilicie (1987).
- Dagron – Marcillet-Jaubert 1978 G. Dagron – J. Marcillet-Jaubert, "Inscriptions de Cilicie et d'Isaurie", Belleten 42, 1978, 373-420.
- Durugönül 1998 S. Durugönül, Türme und Siedlungen im Rauhen Kilikien, AsiaMS 28 (1998).
- Durugönül 1999 S. Durugönül, "Verwaltung und Glauben der Olbier in Rauhen Kilikien", AsiaMS IV, 1999, 111-127.
- Durugönül – Ozaner 1994 S. Durugönül – F. S. Ozaner, "Adamkayalar (Kilikya) Kabartmalarının Arkeolojik ve Morfolojik Yönden Değerlendirilmesi Korunmasına İlişkin Öneriler", AST 11 (1994) 1994.
- Felton 2007 D. Felton, "The Dead", bk.: D. Odgen (ed.), A Companion to Greek Religion (2007) 86-99.
- Graf 2005 F. Graf, Religions in the Graeco-Roman World, H. S. Versnel – D. Frankfurter – J. Hahn (ed.) (2005) 51-98.
- Hagel – Tomaschitz 1998 S. Hagel – K. Tomaschitz, Repertorium der westkilikischen Inschriften (ETAM 22) (1998).
- Heberdey – Wilhelm 1896 R. Heberdey – A. Wilhelm, Reisen in Kilikien. Ausgeführt 1891 und 1892 im Auftrage der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Dph ÖAW 44 (1896).
- Hellenkemper 1986 H. Hellenkemper, Neue Forschungen in Kilikien (1986).
- Hicks 1891 E. L. Hicks, "Inscriptions from western Cilicia", JHS 12, 1891, 225-273.
- Hild – Hellenkemper 1990 F. Hild – H. Hellenkemper, Tabula Imperii Byzantini 5, Kilikien und Isaurien (1990).
- IGR Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes
- JHS The Journal of Hellenic Studies
- Keil – Wilhelm 1931 J. Keil – A. Wilhelm, Monumenta Asiae Minoris Antiqua III, Denkmäler aus dem Rauhen Kilikien (1931).
- Larson 2007 J. Larson, Ancient Greek Cults (2007).
- MacKay 1980 Th. S. MacKay, Olba in Rough Cilicia (1980).
- MacKay 1990 Th. S. MacKay, "Major Sanctuaries of Pamphylia and Cilicia", ANRW II, 1990, 2045-2124.

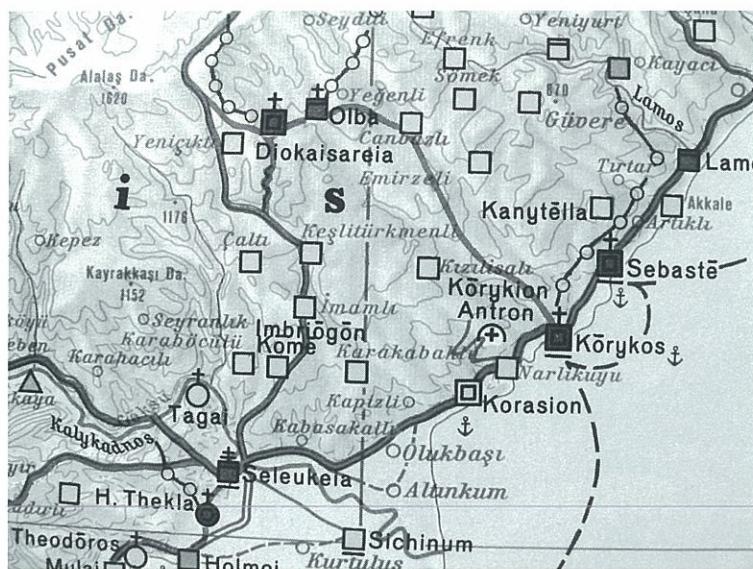
- Merkelbach – Stauber 2002 R. Merkelbach – J. Stauber, Steinepigramme aus dem griechischen Osten IV, München.
- Ramsay 1890 W. M. Ramsay, "Notes from Isauria and Cappadocia", The Athenaeum 16, August 1890, 233-234.
- Sayar – Şahin 2008 M. H. Sayar – H. Şahin, "Zeus Kodopas-Eine neue Zeus Epiklese aus dem Rauhen Kilikien", Epigraphica Anatolica 41, 2008, 113-124.
- SNG France 2 Cilicie Sylloge Nummorum Graecorum France 2 Cilicie, Cabinet des Médailles (1993).
- SNG Switzerland 1 Levante-Cilicia Sylloge Nummorum Graecorum Switzerland 1 Levante-Cilicia (1986).
- SNGCop. Lycaonia-Cilicia Sylloge Nummorum Graecorum, The Royal Collection of Coins and Medals Danish National Museum Lycaonia-Cilicia (1956).
- Şahin 2011 H. Şahin, "Dağlık Kilikia 2010: Yerleşim Tarihi ve Epigrafya Araştırmaları", Anmed 9, 2011, 188-193.
- Şahin – Yüksel – Görücü 2010 H. Şahin – F. A. Yüksel – Z. Görücü, "Korykion Antron ve Göztepesi: Eski Problemler, Yeni Bulgular, Yeni Çözüm Önerileri", Adalya XIII, 2010, 61-89.
- Tekin 1997 O. Tekin, "Elaiussa-Sebaste Sikkeleri", Adalya II, 1997, 151-158.
- Ten Cate H. Ten Cate, The Luwian population groups of Lycia and Cilicia Aspera during the Hellenistic period (1965).

Abstract

Is the Temple at Korykion Antron Dedicated to Zeus?

The Hellenistic temple located 5 km southwest of Korykos at the Cennet-Cehennem (Heaven and Hell) Caves was transformed into a church in Late Antiquity. The anta facing eastwards on the north wall preserves a name list. Th. Bent suggested that it was a list of the members of the Teucrid dynasty or priest-kings of Olba. E. L. Hicks thought that it listed sponsors of the temple construction, while W. M. Ramsay believed that it mentioned benefactors of the temple. R. Heberdey and A. Wilhelm, who surveyed the region between 1891 and 1892, however, claimed that they were the names of priests of Zeus Korykios. J. Keil, who made drawings and wrote a brief description of the church, shared the views of Heberdey and Wilhelm, which were widely accepted in academic circles. The assumption that the temple at Korykion Antron belonged to Zeus Korykios is based on the inscriptions presented in two articles by Bent. The priest list on the north wall of the temple does not contain any information about the deity to whom the temple was dedicated. In his article Bent refers to two inscriptions – one a graffito on the temple wall and another on an altar – and the priest list, all reportedly discovered “one mile above the caves”. In his 1891 article, however, he mentions different find spots for these two inscriptions and the list. Our surveys between 2008 and 2011 made it clear that the Zeus Korykios inscriptions were found 3 km north of Korykion Antron, namely at the site of Göztepe.

If these inscriptions are from Göztepe, then to which deity does the Korykion Antron temple within the territory of Korykos belong? This paper attempts to answer the question whether the Korykion Antron temple was indeed of Zeus Korykios in the light of archaeological and epigraphical data.

Res. 1
Korykion Antron
ve çevresi

Res. 2
Korykion Antron
Tapınağı genel görünüm

Res. 3
Göztepe,
kuzey ve batı duvarı

Res. 4
Çatiören
Hermes Tapınağı

Res. 5
Hermes
kabartması

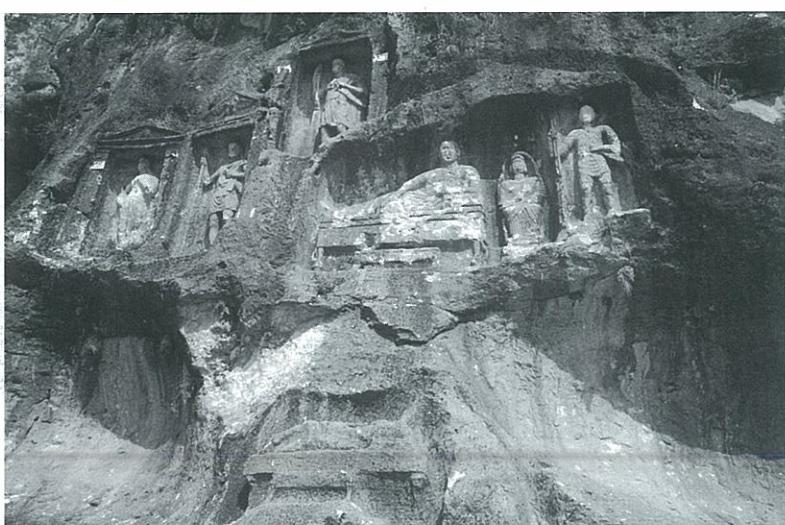

Res. 6
Yapılıkaya
Hermes Tapınağı

Res. 7
Adamkayalar
yerleşmesi

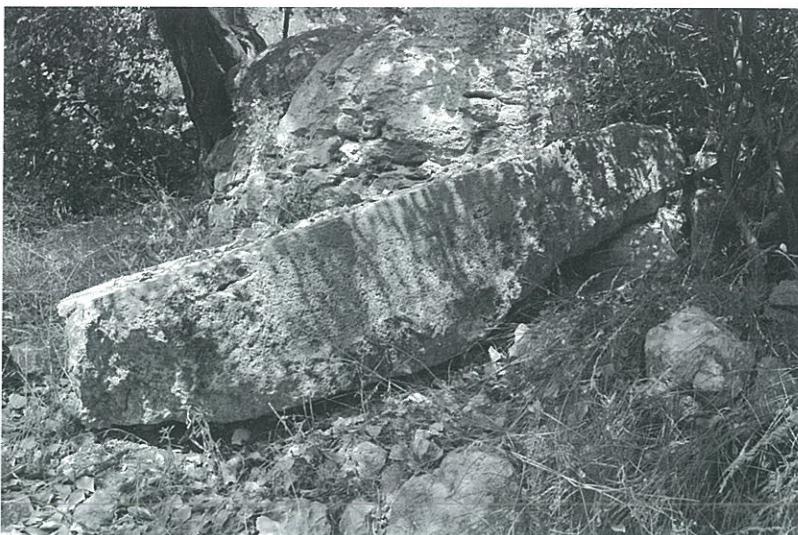

Res. 8
Adamkayalar
kaya kabartmaları

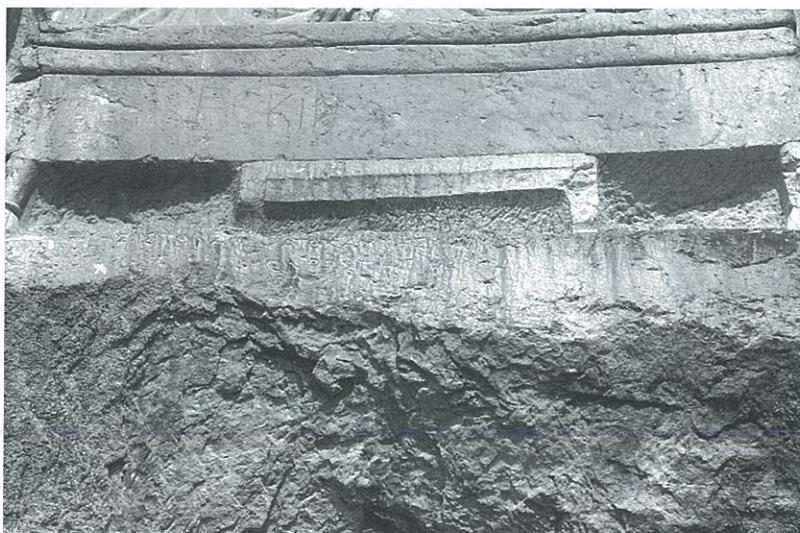

Res. 9
Adamkayalar,
kaya oyulmuş sunak

Res. 10
Adakayalar
Hermes yaziti

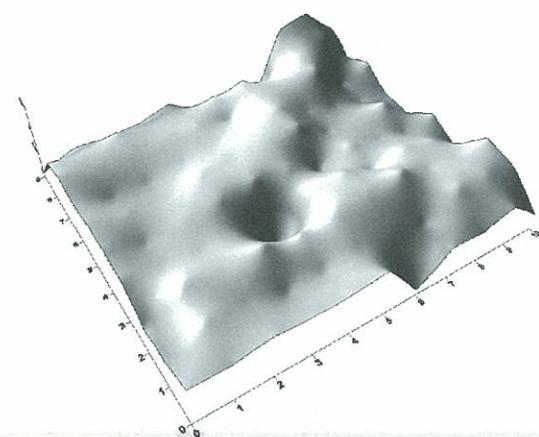
Res. 11
Adamkayalar
kaya kabartması yaziti

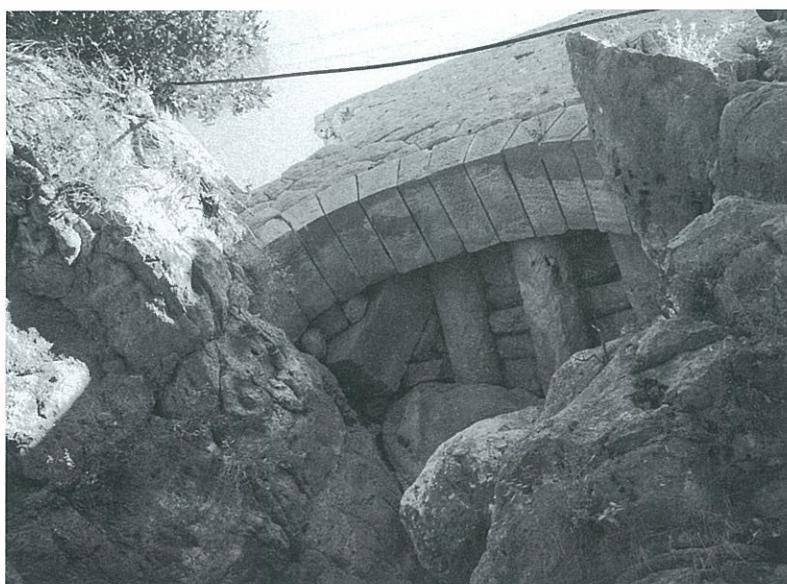
Res. 12
Cennet Obruğu,
Meryem Ana Kilisesi

Res. 13
Korykion Antron,
Cennet Obruğu
îçerisindeki kilise ve
polygonal taş örgülü
temeller.

Res. 14
Tapınağın çevre duvarı
güney bölümündeki
alanın üç boyutlu manyetik
haritası (Gradiyent).

Res. 15
Korykion Antron Tapınağı
çevre duvarın kuzey
bölümü, alttan görünüm.

